

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav světových dějin

Bakalářská práce

Karel Kopenec

Československá rozvojová pomoc Alžírské demokratické a lidové republice v letech
1962-1965

Czechoslovak Development Aid to the Algerian People's and Democratic Republic in
the Years 1962-1965

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 16. srpna 2022

Abstrakt

Alžírsko získalo svou nezávislost 19. března 1962, po podepsání Evianských dohod s Francií. Dohody ukončily osm let trvající válku za nezávislost Alžírska. Československo podporovalo alžírskou stranu již během války, a to především vývozem zbraní. Ze strany Československa se jednalo především o obchodní partnerství a podporu potenciálního spojence v době studené války. Komunistická strana Alžírska však z války vyšla jako poražený, její vliv na dění v novém státě byl mizivý. V Alžírsku se k moci dostala nacionalisticky laděná Fronta národního osvobození. Tato skutečnost přesto nezabránila komunistickému Československu v poskytování další podpory nově vzniklému státu. Zahraniční pomoc byla pro Alžírsko potřebná, válka zničila již existující infrastrukturu, a navíc byla pro hospodářství státu citelnou ranou absence francouzských expertů. Práce se zabývá mírou československé rozvojové pomoci Alžírsku v prvních letech jeho nezávislé existence a odpovídá na následující otázky. Za jakým účelem byla ze strany ČSSR poskytnuta pomoc nově vznikajícímu alžírskému státu? Bylo dosaženo těchto cílů, které si ČSSR při navázání nových vztahů s Alžírskem vytyčila? Do jakých oblastí československá pomoc primárně směřovala?

Na začátku se práce věnuje situaci v Alžírsku po ukončení války a dosavadní mírou pomoci, kterou Československo poskytlo. Dále se práce věnuje srovnání československé pomoci v jednotlivých oblastech. Průběžně se práce zabývá přínosem poskytované pomoci pro Československo a vývojem vzájemných vztahů obou států. Práce vychází především z archiválií Národního archivu v Praze a Archivu Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Zároveň bude využita již vydaná literatura zabývající se daným tématem.

Klíčová slova

Alžírsko, Československo, Afrika, Alžírská válka za nezávislost, Ahmed Ben Bella, rozvojová pomoc

Abstract

Algeria gained its independence on March 19, 1962, after signing the Evian Accords with France. The accords ended Algeria's eight-year war of independence. Czechoslovakia already supported the Algerian side during the war, mainly by exporting arms. On the part of Czechoslovakia, it was primarily a business partnership and support of a potential ally during the Cold War. However, the Communist Party of Algeria came out of the war as a loser, its influence on events in the new state was minimal. In Algeria, the National Liberation Front came to power. This fact, however, did not prevent communist Czechoslovakia from providing further support to the newly formed state. Foreign aid was needed for Algeria, the war destroyed the already existing infrastructure, and moreover, the absence of French experts was noticeable for the country's economy. The thesis deals with the level of Czechoslovak development aid to Algeria in the first years of its independent existence and answers the following questions. For what purpose was aid provided by the Czechoslovakia to the newly emerging state of Algeria? Were these goals that the Czechoslovak Republic set for itself when establishing new relations with Algeria achieved? To which areas was Czechoslovak aid primarily directed?

At the beginning, the thesis deals with the situation in Algeria after the end of the war and the level of aid provided by Czechoslovakia to date. Furthermore, the work is devoted to the comparison of Czechoslovak aid in individual areas. The thesis is trying to find benefits of aid provided to Czechoslovakia and the development of mutual relations between the two states. The thesis is primarily based on the archive materials of the National Archives in Prague and the Archives of the Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic. At the same time, already published literature dealing with the given topic will be used.

Keywords

Algeria, Czechoslovakia, Africa, Algerian independence war, Ahmed Ben Bella, development aid

Poděkování

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Mikuláši Peštovi, PhD. za odborné vedení a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Obsah

1. ÚVOD	7
2. POLITIKA SOVĚTSKÉHO SVAZU VŮČI AFRICKÝM ZEMÍM	9
3. VÝVOJ ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÝCH VZTAHŮ	11
4. ALŽÍRSKO A JEHO SITUACE BĚHEM STUDENÉ VÁLKY	14
5. ČESKOSLOVENSKO-ALŽÍRSKÉ VZTAHY DO ROKU 1962	17
6. ČESKOSLOVENSKO-ALŽÍRSKÉ VZTAHY OD ROKU 1962 DO ROKU 1965 ...	25
7. PRIMÁRNÍ PLÁN POMOCI ČSSR VŮČI ADLR.....	29
8. PLÁNY HOSPODÁŘSKÉ POMOCI.....	31
9. NAPLNĚNÍ PLÁNOVANÝCH CÍLŮ V HOSPODÁŘSKÉ OBLASTI.....	33
10. PLÁNY POMOCI V KULTURNÍ OBLASTI.....	34
11. NAPLNĚNÍ PLÁNOVANÝCH CÍLŮ V KULTURNÍ OBLASTI	36
12. PODPORA V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ.....	39
13. PODPORA V OBLASTI ZDRAVOTNICTVÍ.....	41
ZÁVĚR.....	43
SEZNAM PRAMENŮ	46

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám specifickou oblastí československé diplomatické mise v Alžírsku mezi lety 1962-1965, a to konkrétně rozvojovou pomocí, kterou Československo Alžírsku ve zmiňovaných letech poskytlo.

Téma československých vztahů s touto saharskou zemí je na poli české historické vědy doposud méně zpracované. Z toho důvodu jsem ve velké míře využíval archivní materiály. Právě dostupné archiválie jsou základním pilířem bakalářské práce. Zejména pak archivní materiály uložené v Národním archivu v Praze. Stěžejním pro mou práci byl fond Antonín Novotný II, z něj pak materiály týkající se Alžírska. Dále jsem hojně užíval archivní materiály Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Z nich pak především ty, které vznikly prací teritoriálního odboru ministerstva. Ze stejného archivu jsem v práci využil také politické zprávy československého zastupitelského úřadu v Alžíru a archivní dokumenty z Politického byra Ústředního výboru Komunistické strany Československa.

Mezi významnější literární práce, které se danou problematikou zabývají se řadí práce Karla Siebera, a především pak Petra Zídka. Z jejich prací lze jmenovat monografii Československo a Blízký východ v letech 1948-1989 či knihu Petra Zídka Československo a francouzská Afrika 1948-68. Jedná se o poměrně stručné monografie, které čerpají především z archivních materiálů Ministerstva zahraničních věcí České republiky, Národního archivu v Praze nebo také z archivu ÚV KSČ. Jedná se o poměrně stručné, avšak přehledné monografie, ve kterých autoři osvětlují československou zahraniční politiku vůči jednotlivým státům Blízkého východu a francouzské Afriky. Další autor zabývající se Alžírskem je Zdeněk Beránek. V knize Alžírsko autor věcně popisuje historii Alžírska a okrajově se také věnuje československo-alžírským vztahům.

Československé působení v Africe se postupně dostává i do zájmu zahraničních autorů. Ve své práci jsem použil například monografii *Czechoslovakia in Africa, 1945–1968*, kterou napsal americký historik Phillip Muehlenbeck. V knize se autor zabývá československým pronikáním do afrických zemí v době studené války. Dle autora se jedná o první anglicky psanou publikaci zabývající se zmiňovanou problematikou. *Warsaw Pact Intervention in the Third World: Aid and Influence in the Cold War* od

Phillipa Muehlenbecka a historičky působící ve Spojeném království Natalie Telepnev. Jejich společná monografie přináší nový pohled na působení států Varšavské smlouvy na dění v Africe. Jedním z jejich tvrzení je, že státy východního bloku provozovaly vůči zemím třetího světa samostatnou zahraniční politiku, dodávají ale, že byla v souladu se Sověty učenou linií. Kniha se zabývá také tím, do jaké míry se západní země snažili zabránit rozšiřování sovětského vlivu v zemích třetího světa. V neposlední řadě jsem čerpal také z monografie Baarda Richarda Stokkea *Soviet and Eastern European Trade and Aid in Africa*. Jedná se o poněkud starší monografii, která odpovídá době svého sepsání v roce 1967. Přináší zajímavý pohled západního světa na rozšiřování sovětského vlivu na Blízkém Východě a v Africe.

Na základě výše zmiňovaných pramenů se v práci pokouším zachytit vývoj a míru rozvojové pomoci, kterou Československo Alžírsku poskytlo. Zároveň se práce zabývá, do jaké oblasti československá pomoc primárně směřovala. Dále v práci zkoumám, co Alžírsko od československé pomoci očekávalo, a naopak a zda československá pomoc byla pro Alžírsko klíčová či nikoli. V bakalářské práci se také věnuji otázce propagandy. Konkrétně pak do jaké míry využívalo Československo rozvojovou pomoc, kterou Alžírsku poskytlo jako nástroj ke zvýšení svého zahraničního renomé.

Původně jsem uvažoval, že se práce bude zabývat československou pomocí Alžírsku v minulém století. Takovéto téma, by si však vyžádalo samostatnou monografii. Zkoumané období jsem tedy určil na léta 1962-1965. Alžírsko, které roku 1962 získalo nezávislost po vyčerpávající válce za nezávislost, v té době procházelo postupným procesem dekolonizace. Válka značně poškodila infrastrukturu a hospodářství státu. Pro budoucí vývoj země, tak byla rozvojová pomoc klíčová. Rok 1965 jsem určil z důvodu vojenského puče, který ve zmíněném roce ukončil vládu prvního prezidenta nezávislého Alžírsku Ahmeda Ben Belly a nastolil vládu vojenských důstojníků.

2. Politika Sovětského svazu vůči africkým zemím

Větší zájem o upevnění svých pozic v Africe projevuje Sovětský svaz (SSSR) až na počátku 60. let, kdy začíná mnoho afrických států získávat nezávislost, jako příklad lze uvést Maroko, Tunisko a Egypt. Se zvýšeným zájmem souvisí i Bandungská konference¹ z roku 1955, která podnítila zvýšený zájem velmocí o státy třetího světa. Zajímavé je, že Sovětský svaz opouští od politiky podpory pouze komunistických či socialistických států, ale podporuje i státy nacionalisticky orientované.² „*Tento rozpor si v ideokracii sovětského typu vyžadoval ideologické zdůvodnění. Tím se stal koncept národně-demokratického státu, vypracovaný během konference 81 komunistických stran v Moskvě v prosinci 1960. Národně-demokratický stát byl dle sovětských ideologů takový, který rozhodně bránil svoji politickou a ekonomickou nezávislost, bojoval proti imperialismu a jeho vojenským blokům, proti novým formám kolonialismu a pronikání imperialistického kapitálu. V dubnu 1961 pak Moskva publikovala seznam národně-demokratických států, který zahrnoval Kubu, Guineu, Ghanu, Mali a Indonésii.*“³

„*Na zmiňovaný koncept národních-demokracií navázaly revoluční-demokracie. Jako nejradikálnější součást středních vrstev byli revoluční demokraté schopni přijmout hlediska pracující třídy a skrze jednotnou stranu nastoupit cestu nekapitalistického vývoje, která logicky vedla k socialismu sovětského typu.*“⁴ Za stát s rozvíjejícími se prvky demokracie revolučního typu bylo považováno i Alžírsko (ADLR).

Sovětskou africkou politiku lze charakterizovat jako snahu o utvrzení vlastní pozice světové velmoci v době studené války. Pomocí nabízené podpory zároveň Sovětský svaz upevňoval svou pozici ve státech. Od 60. let nově vzniklým státům třetího světa Sovětský svaz poskytoval především hospodářskou a politickou podporu. Politická

¹ Bandungská konference byla první mezinárodní konferencí asijských a afrických zemí.

² GHETTAS, Lakhdar Mohammed. *Algeria and the Cold War: International Relations and the Struggle for Aoutonomy*. I. B. Tauris, 2017. ISBN: 178453515X Dostupné online z: <https://www.amazon.com/Algeria-Cold-War-International-Relations/dp/178453515X>

³ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

⁴ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

podpora Sovětského svazu byla viditelná především rychlým uznáváním nově vznikajících států.⁵ Jak již bylo zmíněno nešlo pouze o státy komunistické, ale i o státy vedeny nacionalistickými vládami či vojenskými režimy. Také hospodářská pomoc, kterou SSSR jednotlivým státům poskytl, byla značná. Svůj mezinárodní kredit Moskva zvyšovala investicemi ve výších miliard rublů. Sovětské rubly pak putovaly především na výstavbu průmyslové infrastruktury v jednotlivých státech. Neopominutelná složka sovětské rozvojové pomoci je pak také vývoz zbraní, jimiž Moskva podporovala revoluční boj proti koloniálním mocnostem. Sovětskou zahraniční politiku vůči Africe si za vzor vzaly i ostatní státy východního bloku a v zahraniční politice se držely sovětské linie. Nově vzniklé africké státy byly zpočátku hospodářsky i politicky závislé na svých mateřských zemích, a právě toto pouto se snažila zmiňovaná politika SSSR rozbít.⁶

⁵ GHETTAS, Lakhdar Mohammed. *Algeria and the Cold War: International Relations and the Struggle for Aoutonomy*. I. B. Tauris. 2017. ISBN: 178453515X Dostupné online z: <https://www.amazon.com/Algeria-Cold-War-International-Relations/dp/178453515X>

⁶ STUDENOVSKÝ, Tomáš. *Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století*. Praha. 2010 (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2010)

3. Vývoj československo-sovětských vztahů

Pro zkoumání vztahů mezi Československem a Alžírskem, případně mírou rozvojové pomoci, kterou Praha Alžíru poskytla, je nezbytné zanalyzovat vývoj československo-sovětských vztahů. Především pak, jakou roli hrálo Československo v zahraniční politice Sovětského svazu vůči africkým státům, a také vůči alžírským povstalcům a následně nově vzniklé Alžírské demokratické a lidové republice. Hlavním důvodem, proč se v práci věnuji této krátké analýze je nové uspořádání evropských států po druhé světové válce. Kvůli novému uspořádání se osvobozené Československo ocitlo ve sféře vlivu Sovětského svazu. Celý chod republiky, včetně její zahraniční politiky se tak podřídil vůli a zájmům Moskvy.

Začátek vzájemných vztahů mezi Československem a Sovětským svazem lze zařadit do 30. let 20. století. V té době dochází k růstu moci a vlivu nacistů v Německu. Pro Prahu je však klíčovou událostí oteplení vztahů mezi Sovětským svazem a Francouzskou republikou. Smlouvu o vzájemné pomoci podepisují Československo a Sovětský svaz 16. května 1935.⁷ Smlouva byla namířená proti případnému sblížení jednoho ze signatářských států s Německem a také se zavazovala vzájemně si pomoci, ať už vojensky nebo diplomaticky, v případě německé agrese. V letech před podepsáním dohody v Mnichově, roku 1938, vztahy mezi oběma státy upadaly, na vině pak byl především úpadek vztahů sovětsko-francouzských. Přesto je třeba zmínit, že až do podepsání mnichovské dohody spoléhal československý prezident Edvard Beneš na případnou sovětskou a francouzskou podporu. Především viděl v Moskvě, stejně jako v Paříži, záruku proti nacistické agresi. V době po Mnichovské konferenci, došlo k jistému ochlazení vzájemných vztahů.

Nejvhodnější dobou k obnovení vzájemných vztahů mezi oběma zeměmi byl německý útok na Sovětský svaz. Roku 1941 došlo k podepsání nové československo-sovětské smlouvy, šlo především o prohloubení předešlé dohody, o obnovení diplomatických styků a o společný postup proti nacistickému Německu. Exilová vláda

⁷ STUDENOVSKÝ, Tomáš. Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století. Praha. 2010

v Londýně se tak vydala směrem utužování vztahů s Moskvou, důvodem byla i v jejích očích předešlá zrada západních spojenců na Mnichovské konferenci. Sovětská vláda navrhla prezidentu Benešovi přesídlení do Moskvy, odkud by se vydal na cestu do osvobozené republiky. Beneš moskevské požadavky přijal a do Sovětského svazu dorazil v březnu roku 1945.⁸ Téhož roku byla v Moskvě vytvořena Národní fronta, jejíž vládní program byl již ustanoven v osvobozených Košicích 5. 4. 1945.

Sovětský vliv na československou politiku se začal projevovat již po skončení druhé světové války. Dochází ke znárodnění velkých podniků či vzniku víceletých hospodářských plánů. Asi nejviditelnějšími příklady jsou pak vyjmutí území Podkarpatské Rusi z československé správy a její následné předání SSSR k němuž došlo roku 1946 a československé odmítnutí Marshallova plánu roku 1947. Přesto bylo v období třetí republiky formálně udržováno zdání o demokratickém a právním státu, které nenarušovali ani komunisté, kteří se mohli opřít o podporu Moskvy. Symbolickým vyvrcholením utužení sovětské moci v republice byl pak únorový převrat roku 1948.

V letech po převratu probíhala intenzivní sovětizace československé společnosti, hospodářství a politiky. V hospodářství se republika soustředila na rozvoj těžkého průmyslu. Dochází ke znárodnění podniků a obměně jejich představitelů. Ve školách se po češtině a slovenštině prvním jazykem stala ruština. Dochází k pronásledování oponentů režimu, ale i ke stranickým čistkám, po vzoru těch stalinských. Po vzoru Stalinova kultu osobnosti se v Československu začíná tvořit kult osobnosti prvního komunistického prezidenta Klementa Gottwalda.

„Orientace na Sovětský svaz se týkala i zahraniční politiky státu. Od přelomu 40. a 50. let rezignovalo Československo na jakoukoliv vlastní mezinárodní iniciativu a otrocky sledovalo sovětský kurs.“⁹ O nezávislém československém uvažování na poli zahraniční politiky tak nemůže být řeč. Československo však mělo v sovětské zahraniční politice poměrně důležitou roli, především díky rozlehlé síti zahraničních zastupitelství, které Praze zůstaly ještě z dob první republiky. Od 50. let 20. století vzrůstá sovětský

⁸ STUDENOVSKÝ, Tomáš. Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století. Praha. 2010 (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2010)

⁹ ZÍDEK, Petr. Československo a francouzská Afrika 1948-1968. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

zájem o rozvojové státy Afriky, Asie a Latinské Ameriky. Využito bylo i Československo, které rozvojovým státům poskytovalo jako formu pomoci úvěry a vyváželo do nich své výrobky. Asi nejdůležitějším československým vývozním artiklem byly zbraně. Československé zbraně putovaly především jako podpora nejrůznějším osvobozeneckým hnutím či nově vzniklým státům. Sovětská zahraniční politika doufala, že těmito kroky se jí podaří získat rozvojové státy na svou stranu v době studené války.

10

V návaznosti na vývoz zbraní a dalších artiklů, pak Československo uzavírá s jednotlivými státy kulturní, hospodářské smlouvy a smlouvy o vzájemné pomoci. Přesto hlavním smyslem této zahraniční politiky bylo prosazování sovětského vlivu ve světě.¹¹

¹⁰ ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-76-0.

¹¹ STUDENOVSKÝ, Tomáš. *Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století*. Praha. 2010 (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2010)

4. Alžírsko a jeho situace během studené války

Francie, která alžírské území až do ukončení alžírské války o nezávislost v roce 1962 ovládala, byla pro zahraniční politiku SSSR poměrně klíčová. Po skončení druhé světové války hledala Moskva různé cesty, pomocí kterých by se sblížila s Francií. Obě země měly společný názor na Německo. Sovětský svaz stále spatřoval ve sjednoceném Německu nebezpečí a Francie používala úměru, že slabé Německo se rovná silná Francie. Jiný názor na Německo měly Spojené státy americké. USA v silném Německu, které je členem Severoatlantické Aliance (NATO) spatřovaly výchozí bod k boji proti sovětskému komunismu. Francii zároveň Sovětský svaz spatřoval jako jeden ze slabších článků systému imperialistických zemí.¹²

Spojené státy americké ale byly ve svízelné situaci, na jednu stranu podporovaly dekolonizaci a svobodnou volbu vlád jednotlivých států, na druhou stranu pod vlivem Trumanovy doktríny se snažily zamezit rozšíření komunismu. Z počátku války za nezávislost tak Spojené státy podporovaly Francii.¹³ Jednalo se o spojeneckou zemi v NATO. A také hrozilo, že v Alžírsku vznikne mocenské vakuum a moc v zemi převezmou komunisté, což byl scénář pro Washington neakceptovatelný.

Naopak Alžírské povstalce podporoval například Egypt, který se od poloviny 50. let začal orientovat na východ. Stalo se tomu poté, co moc v zemi převzal Gammál Násir. Dalšími státy, které ať už přímo či nepřímo alžírské povstalce podporovaly bylo Tunisko a Maroko, které nezávislost na Francii získaly o několik let dříve.¹⁴ Politika USA se tedy soustředila na naléhání na Francii, aby Alžírsko neopouštěla, ale zároveň reformovala svou vnitřní politiku v oblasti ve smyslu větších práv pro Alžířany.¹⁵

¹² SCHMIDT, Elizabeth. *Foreign Intervention In Africa: From The Cold War To The War On Terror*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

¹³ MUEHLENBECK, Philip E. *Czechoslovakia in Africa, 1945-1968*. Basingstoke: New York, 2016. ISBN 978-1-137-56144-2.

¹⁴ SCHMIDT, Elizabeth. *Foreign Intervention In Africa: From The Cold War To The War On Terror*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

¹⁵ SCHMIDT, Elizabeth. *Foreign Intervention In Africa: From The Cold War To The War On Terror*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

V době eskalace konfliktu v roce 1957, kdy Francie doslova masakrovala Alžírany, posílala je do detenčních táborů a několikrát porušila i svrchovanost tuniského hraničního území, začínají Spojené státy zesilovat svůj tlak na Francii. Hrozilo, že Spojené státy podporou Francie v takovýchto situacích utrpí v očích jiných osvobozeneckých hnutí, které by to pak přisunulo blíže do područí Sovětského svazu.

Svůj boj proti FNO¹⁶ se část francouzského politického spektra snažila vydávat za boj proti komunismu. Tímto odůvodněním si francouzští politici zdůvodnili pokračovat ve válečném konfliktu. Alžírského území, které považovali za integrální součást Francie se nechtěli vzdát.

FNO ve svém boji potřebovala zahraniční podporu. Navazovala proto vztahy, ze kterých čerpala politické i ekonomické výhody, s různými zeměmi a příliš jí nezáleželo, zda se jedná o komunistické či kapitalistické země, případně země, které se nepřikláněly ani k jedné straně konfliktu studené války.¹⁷

Důležitá byla pro alžírské povstalce snaha o internacionalizaci konfliktu. Kdyby byl konflikt světovým společenstvím považován za vnitřní věc Francie, pravděpodobně by bylo povstání odsouzeno k porážce. Navazováním vztahů s různými státy navíc povstalci získávali legitimitu a mezinárodní integritu, která z výše uvedených důvodů byla pro úspěch povstání nesmírně důležitá. Navíc si Alžířané těmito kontakty připravovali prostor pro další diplomatické styky.¹⁸

V prvních letech povstání měl Sovětský svaz vůči Alžířanům poměrně rezervovaný postoj. Podle některých zdrojů situaci zapříčinil zájem Spojených států amerických o emancipovaný postoj Alžírsko a jejich hrozící rozkol s Francií, na kterém měl Sovětský svaz samozřejmě zájem. Rezervovaný postoj Moskvy způsobil, že první

¹⁶ Fronta národního osvobození. Jedná se o alžírskou nacionalisticky a protikolonialisticky orientovanou stranu, která po alžírské válce převzala moc v zemi.

¹⁷ ZÍDEK, Petr. Komunistické Československo a francouzská Afrika 1954-1968. Československá politika vůči francouzským územím v Africe v době jejich emancipačního úsilí a v prvních letech jejich samostatnosti. Praha. 2003. (Disertační práce, Univerzita Karlova, 2003)

¹⁸ MUEHLENBECK, Philip E. *Czechoslovakia in Africa, 1945-1968*. Basingstoke: New York, 2016. ISBN 978-1-137-56144-2.

zemí, která uznala Alžírskou exilovou vládu byla Čína a dále pak Jugoslávie.¹⁹ Později začal SSSR s FNO spolupracovat, avšak k Sovětskému znání FNO došlo až o několik let později.²⁰

Snad nejviditelnějším podporovatel alžírského osvobozenického hnutí byl již zmíněný Násirův Egypt, který získal od Sovětského svazu a Československa zbraně, jejichž hodnota přesahovala 900 milionů Kčs.²¹ Během alžírské revoluce pak tyto zbraně pašoval do rukou alžírských povstalců, ovšem na tom už se československé či sovětské úřady nepodílely.

Co se týká alžírských sousedních zemí, tak Maroko a Tunisko získaly na Francii nezávislost již roku 1956. Této situace alžírští povstalci využívali a v odlehlejších oblastech zmíněných zemí měli některé své základny. Československé dodávky materiálu, především pak zbraní, proudily k Alžířanům právě přes Maroko a Tunisko, případně v pozdějších letech i přes Egypt.²²

¹⁹ CHAU, Donovan. *Exploiting Africa: The Influence of Maoist China in Algeria, Ghana and Tanzania*. Naval Institute Press. 2014. Dostupné online z: https://books.google.cz/books?id=TN30AgAAQBAJ&pg=PP6&dq=china+recognition+of+algeria&lr=&hl=cs&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q=china%20recognition%20of%20algeria&f=false

²⁰ GHETTAS, Lakhdar Mohammed. *Algeria and the Cold War: International Relations and the Struggle for Aoutonomy*. I. B. Tauris. 2017. ISBN: 178453515X Dostupné online z: <https://www.amazon.com/Algeria-Cold-War-International-Relations/dp/178453515X>

²¹ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

²² ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

5. Československo-alžírské vztahy do roku 1962

Historie vzájemných vztahů mezi Československem a Alžírskem sahá do meziválečného období. V období první republiky mělo Československo konzuláty v Alžíru a Oranu. K otevření alžírského konzulátu došlo roku 1925, o rok později došlo k zprovoznění i toho v Oranu.²³ Nelze se však zabývat vzájemnými vztahy v pravém slova smyslu, Alžírsko bylo totiž v meziválečném období součástí Francie. Přesto však existovaly mezi alžírskými departementy a Československou republikou obchodní vztahy.

Vývoz československého zboží do Alžírka dosáhl v roce 1936 8,6 milionu korun, naopak dovoz činil hodnotu 12,4 milionu korun.²⁴ Vývoz navíc v porovnání s rokem 1935 stoupl o necelých 31 % a dovoz dokonce o necelých 52 %. Je tedy patrné, že vzájemné obchodní styky byly na dobré cestě. Vyvíjející se styky zpřetrhala až světová válka. Činnost konzulátu v Alžíru byla londýnskou exilovou vládou obnovena roku 1941.²⁵

Po komunistickém převratu došlo k vzájemnému oslabení vztahů mezi oběma zeměmi. Československo se v zahraniční politice začíná orientovat na Sovětský svaz a jeho satelity. K většímu zájmu ze strany Sovětského svazu, tedy i Československa o africké státy dochází až od druhé poloviny 50. let 20. století. Hlavními důvody, proč tomu tak bylo je začínající rozpad koloniálních říší a s tím související vzestup národně-osvobozeneckých hnutí v rozvojových státech. V tomto ohledu nebylo výjimkou ani Alžírsko.²⁶

Navázání československých kontaktů s alžírským odbojem dobrou chvílí trvalo. Z počátku Československo udržovalo významnější vztahy především s Komunistickou

²³ ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-76-0.

²⁴ PECHAČ, Gustav. *Francouzská koloniální říše*. Exportní ústav československý. Praha. 1937.

²⁵ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

²⁶ ZÍDEK, Petr. *Komunistické Československo a francouzská Afrika 1954-1968*. Československá politika vůči francouzským územím v Africe v době jejich emancipačního úsilí a v prvních letech jejich samostatnosti. Praha. 2003. (Disertační práce, Univerzita Karlova, 2003)

stranou Alžírsko (KSA). Důvodem bylo mimo jiné i to, že Alžírsko stále patřilo pod Francii.

Po vypuknutí války v Alžírsku se na vztazích obou zemí téměř nic nemění. Československo nadále podporuje KSA. Charakteristická pro dobu je neinformovanost Československa o probíhajícím konfliktu.²⁷ Konflikt spadl do agendy pařížského velvyslanectví, které bylo pod vedením Gustava Součka. Petr Zídek ho ve svých monografiích označuje za doslova neschopného. První zpráva o povstání je datována k 22. 11. 1954. Není v ní řečeno, kdo vlastně povstal a jaký má program. Velvyslanec pouze odkazuje na dobře informovaný pramen, podle kterého měla být část útoků inspirována provokatéry ultrakolonialistů, kterým se však brzy situace vymkla z rukou. „*Alžírský lid, zubožený, klamaný a utiskovaný policejním režimem, srovnatelným pouze s gestapem, povstal proti svým utlačovatelům po vzoru svých marockých a tuniských bratrů.*“²⁸

Na počátku války nebyl zjevný posun ve vztazích mezi Československem a KSA hmatatelný. Československo si drželo jakýsi odstup. Důležité zajisté bylo, že ozbrojený konflikt proti cizí nadvládě nezačala KSA nýbrž FNO. 17.10. 1957 navštívili v Praze prvního tajemníka ÚV KSČ první tajemník KSA Larbi Bouhali a člen jejího politbyra Rachid Dalibey. Stěžovali si, že KSČ dostatečně nedoceňuje jejich práci. Během svého pobytu v Praze Bouhali „*nebyl přijat žádným z vedoucích funkcionářů strany a nebylo mu odpovězeno na některé jeho dotazy.*“²⁹ I přes tuto svou stížnost se alžírští soudruzi nesetkali v Československu s pochopením. Jediným, co pro alžírské komunisty Československo udělalo, bylo že se na našem území mohl uskutečnit sjezd maghribských komunistických stran. Z každé strany se ho účastnilo 5-6 delegátů. Sjezd se odehrál roku 1957 v Praze. Po výtce alžírských soudruhů začíná být Československo aktivnější. V únoru 1958 je v Praze zřízen tříčlenný propagační sekretariát alžírské komunistické strany. Jeho předsedou byl zmiňovaný Larbi Bouhali. Náklady na zřízení sekretariátu a

²⁷ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

²⁸ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

²⁹ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

zároveň náklady spojené s jeho provozem pak platil Ústřední výbor komunistické strany Československa (ÚV KSČ). Činnost nově vzniklého sekretariátu měla být zaměřena proti politice FNO. Sekretariát existoval do 70. let 20. století. Avšak dokladů o jeho činnosti se dochovalo pramálo.³⁰

S postupem času dochází k marginalizování alžírského komunistického hnutí. Malou podporu mělo i v samotném Alžírsku. Jedním z důvodů může být, že jiskra revoluce nepřeskočila díky úsilí KSA, nýbrž díky FNO. KSA byla později nucena vstoupit do FNO, jako jednotné organizace bojující proti francouzské nadvládě. Tímto krokem její aktivnější činnost prakticky zaniká.³¹

Kontakty mezi FNO a Československem byly zpočátku taktéž nevalné. Prvním zaznamenaným kontaktem je pak návštěva dvou alžírských studentů, konkrétně lékařství a medicíny v Praze. Návštěvu zprostředkoval československý tajemník mezinárodního svazu studentstva Jiří Pelikán. Studenti se setkali s vedoucím kanceláře Národního shromáždění. Při návštěvě zdůraznili aktivní potřebu zbraní pro alžírský odboj.³²

Se vznikem alžírské prozatímní vlády (GPRA) v egyptské Káhiře 19. 9. 1958 se řešilo její uznání. Samo Československo nejednalo, a tak se čekalo na vyjádření Moskvy. Situaci dokonce řešil československý ministr zahraničních věcí Václav David na Valném shromáždění OSN v New Yorku se svým sovětským protějškem Andrejem Gromykem. Sovětský svaz zvolil taktiku vyčkávání.³³

I přesto, že k oficiálnímu uznání Alžírka ze strany ČSSR zatím nedošlo, vyvíjelo Československo dále svou humanitární pomoc. 17.-23.2. 1959 pobývali v Praze dva zástupci alžírských odborů – Obecného svazu alžírských pracovníků (UGTA). Se

³⁰ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

³¹ BERÁNEK, Zdeněk. *Alžírsko*. Praha: Libri, 2007. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-335-0.

³² ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

³³ ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-76-0.

zástupci československého Revolučního odborového hnutí (ROH) se dohodli na vzájemné spolupráci a pravidelné pomoci alžírským pracujícím ze strany Československa.³⁴ Jednalo se hlavně o dodávky humanitární pomoci alžírským uprchlíkům, kteří byli především v Tunisku a Maroku. Zároveň do Československa bylo na léčení přijato 27 bojovníků alžírské armády národního osvobození (ANO). Z dat je tedy patrné, jakou stranu v probíhajícím konfliktu Československo podporovalo. Je však třeba zmínit, že se nejednalo o podporu přímou nýbrž o podporu, která probíhala především prostřednictvím vládních i nevládních organizací, které v Československu působily. Jednalo se pak především o Československý červený kříž (ČSČK), Komunistickou stranu Československa (KSČ) jako takovou a ROH a Ústřední radu odborů (ÚRO). Celková částka, kterou Československo na pomoc UGTA přispělo činila mezi lety 1959-1960 1398 975Kčs a 18 haléřů. Částka putovala především na nejrůznější humanitární účely. Prostřednictvím ÚRO a ČSČK bylo Alžírsku věnováno od roku 1957 do roku 1962 přes 40 000 000 Kčs.³⁵

Co se situace na politické scéně týká drželo Československo sovětskou linii zahraniční politiky. Od roku 1960 dochází k postupnému odklonu od oficiální „neutrální“ politiky. V létě roku 1960 zavítá do ČSSR delegace GPRA, kterou vedl náměstek tajemníka alžírského ministerstva zahraničních věcí Bellhoussein. Delegaci přijalo vedení ÚRO, Ústředního výboru Československého svazu mládeže (ČSM), ČSČK. Převážně se tedy jednalo o sice formální setkání, avšak na nevládní úrovni. Z vlády se delegace setkala s předsedou 10. odboru ministerstva zahraničních věcí, Bedřichem Hruškou³⁶, který měl v gesci africkou politiku státu.

Za opravdový průlom ve vzájemných vztazích je pak považováno setkání československého prezidenta Antonína Novotného s představitelem GPRA Belkacemem Krimem. Tímto setkáním byla Československem uznávána GPRA nepřimo.³⁷

³⁴ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

³⁵ STUDENOVSKÝ, Tomáš. *Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století*. Praha. 2010 (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2010)

³⁶

³⁷ STUDENOVSKÝ, Tomáš. *Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století*. Praha. 2010 (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2010)

Z Československé strany tedy zbývá oficiální uznání GPRA. Mělo být učiněno ve formě uzavření vzájemné dohody. Na stole také bylo otevření alžírského informačního střediska v Praze. Problémem bylo očekávané ochlazení vztahů s Francií a také rozdílné názory GPRA od těch Československých. „Zřízení informačního střediska v Praze by však s sebou neslo i některé ne zcela vítané aspekty, vzhledem k tomu, že Fronta národního osvobození a Prozatímní alžírská vláda v některých praktické politiky zastávají stanoviska, která jsou rozdílná od našich.“³⁸ Československé vedení nebylo schopné o situaci svévolně rozhodnout, a tak celou věc diskutovalo s Moskvou, od které se jí dostalo kladného stanoviska, stejně jako od KSA a Komunistické strany Francie (KFA). Dne 25.3. 1961 byl mezi GPRA a Československem podepsán Protokol o dodávkách zboží z Československé socialistické republiky do Alžírské republiky. Podepsáním protokolu se Československo zavázalo do Alžírka dodat zboží v celkové hodnotě až 15 milionů Kč a zároveň tím alžírskou exilovou vládu de facto uznalo.³⁹

Československý, stále otevřenější, postoj vůči GPRA a ANO se dostával pod palbu kritiky členů KSA. KSA otevřeně kritizovala členy alžírské vlády, především za jejich reakční názory odporující marxismu. Pod ostrou kritiku se dostal i předseda alžírského informačního střediska v Praze Hadž Mohamed Yalla, který byl dle předsednictva KSA člověk s otevřeně antikomunistickými názory, který se dle potřeby vydává za marxistu. I přes oficiální stížnosti ze strany alžírských soudruhů však názor KSČ zvrácen nebyl. Hlavním důvodem, proč československá vláda nevyslyšela naléhání alžírských soudruhů byl bezpochyby postupný úpadek vlivu KSA, který byl roku 1962 již úplně minimální.⁴⁰

³⁸ ZÍDEK, Petr. Komunistické Československo a francouzská Afrika 1954-1968. Československá politika vůči francouzským územím v Africe v době jejich emancipačního úsilí a v prvních letech jejich samostatnosti. Praha. 2003. (Disertační práce, Univerzita Karlova, 2003)

³⁹ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

⁴⁰ ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-76-0.

Dne 30. 1. 1962 se z Informačního střediska FNO stalo Alžírské informační středisko ⁴¹ a Yalla se stal jeho předsedou. Prozatímní vláda Alžírské republiky byla Československem uznána 20. 3. 1962. ⁴²

⁴¹ AMZV. TO-T. Francie. 1960-1964.

⁴² K československému uznání prozatímní alžírské vlády došlo jeden den po sovětském uznání a dva dny po podepsání Evianských dohod.

5.1 Vývoz československých zbraní

Československé zbraně se do Alžírka dostávaly od samotného počátku války, tedy od roku 1952. Do země se dostávaly prostřednictvím států, které podporovaly alžírské povstalce. Jednalo se především o Egypt či Maroko. První zbraně dorazily do Alžírka prostřednictvím zmiňovaných států už roku 1957. Z československé strany se ovšem nejednalo o formu pomoci ale o čistě obchodní záležitost. Obchody byly uzavírány prostřednictvím československého konzulátu ve Švýcarsku a za zbraně bylo placeno hotově v dolarech. Pro Československo se tak jednalo o poměrně lukrativní byznys.⁴³

Nechvalně proslulou se stala dodávka zbraní prostřednictvím jugoslávské lodi Slovenia v roce 1958. Slovenia převážela zbraně do marockých přístavů, avšak byla zastavena francouzskými námořními silami, následně byly zbraně zabaveny. Jednalo se sice o loď plující pod jugoslávskou vlajkou, ale zapříčiněním československé nedbalosti Francouzi odhalili původ zbraní a také cíl jejich cesty.⁴⁴

Na Slovenii navázala roku 1959 další československá loď, tentokrát s názvem Lidice. Lidice převážela zbraně do Maroka, které je i oficiálně od československého státu zakoupilo, a jejich celková hodnota činila 1 632 000 amerických dolarů. Loď potkal podobný osud jako Slovenii, byla zadržena francouzskou hlídkou a eskortována do přístavu v Oranu.⁴⁵

I přes tyto neúspěchy jsou zaznamenány úspěšné dovozy zbraní, které následně putovaly do rukou povstalců. Největší zbrojní dodávka je datována k datu 2. 1. 1959.⁴⁶ Do konce války dodávalo Československo Alžírčanům i těžké zbraně a zároveň je cvičilo

⁴³ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4

⁴⁴ AMZV, TO-T. Francie. 1955-1959. k. 1, ob 4.

⁴⁵ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.

⁴⁶ ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-76-0.

na svém území. První přijeli do Československa roku 1961. Československé vyzbrojení a pomoc Alžíránům byla značná.⁴⁷

⁴⁷ SCHMIDT, Elizabeth. *Foreign Intervention In Africa: From The Cold War To The War On Terror*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

6. Československo-alžírské vztahy od roku 1962 do roku 1965

Po skončení alžírské války za nezávislost se vzájemné československo-alžírské vztahy rozvíjejí poměrně málo. V poválečném Alžírsku navíc probíhal boj o vládu nad zemí. Moci se nakonec chopila FNO, která se mohla opřít o podporu ANO. Co se týče KSA, tak její vliv stále více upadal. Československo v této situaci zvolilo taktiku vyčkávání, nic na ní nezměnil ani zákaz činnosti KSA roku 1962.

Československá zahraniční politika se měla orientovat na ty složky FNO, které jsou nejpokrokovější a nejvíce otevřeny československým představám.⁴⁸ *„zhodnocení současného poměru sil ukazuje, že se naše zahraniční politika musí po vládní linii orientovat na ty složky FNO, které jsou reprezentované v současné době skupinou kolem Ben Belly a generálním štábem alžírské armády“*⁴⁹

Po nástupu Ahmeda Ben Belly k moci v září roku 1962 se situace v zemi poněkud uklidnila. Československem byly vypracovány plány hospodářské spolupráce obou zemí a zároveň body kterými se zahraniční politika vůči Alžírsku měla řídit. Důležitým pro vztahy obou zemí se stalo otevření československého velvyslanectví v Alžíru 1. 8. 1962. Prvním velvyslancem se stal Bedřich Švestka.⁵⁰

Po otevření velvyslanectví se vztahy mezi oběma zeměmi vyvíjejí velmi dobře. Československo má od spolupráce s Alžírskem vysoká očekávání. Byly posíleny styky mezi masovými organizacemi obou zemí (ČSM, ROH a jejich alžírské obdoby). V rámci posílení vztahů mezi oběma zeměmi navštívila československá vládní delegace Alžírsko při příležitosti oslav státního svátku. Z diplomatického hlediska se jednalo o delegaci nižšího stupně, protože ji vedl náměstek ministra zahraničních věcí Václav Pithart, a ne přímo člen vlády. Do Československa byla pozvána vojenská delegace, jejíž návštěva byla plánovaná na rok 1963. Náklady, spojeny s jejím pobytem v zemi pak mají uhradit československá ministerstva zahraničních věcí, národní obrany a zahraničního obchodu.

⁴⁸ ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-76-0

⁴⁹ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4

⁵⁰ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964/1. k.2.

Vojenská delegace měla s československou stranu konzultovat otázky vybavení a organizace alžírské armády a její případné dozbrojení a výcvik. Alžírská strana měla také zájem o spolupráci s československou armádou ve speciální oblasti. Svoji cestu však alžírská strana bez uvedení důvodu zrušila.⁵¹

V roce 1963 se vztahy mezi zeměmi příliš neposunuly. Za celý rok dorazila do Československa pouze jediná delegace. Jednalo se o delegaci Ústavodárného Národního shromáždění, která se uskutečnila ve dnech 7. - 17. 5. 1963. Delegace byla pozvána předsednictvem československého Národního shromáždění. Při návštěvě delegace očekávala československá strana, že přijede předseda alžírského Ústavodárného shromáždění Ferhat Abbas. Nakonec delegaci vedl pouze předseda jednoho z alžírských parlamentních výborů. Pražská vláda přesto delegaci přijala a v zemi ji uvítal i prezident Antonín Novotný. Československo plně využilo propagační možnosti návštěvy, kdy členy delegace bralo na prohlídky československého průmyslu. Jako forma pomoci bylo delegaci pro Alžírsko věnováno deset traktorů a kompletní vybavení matematicko-fyzikálního kabinetu. Hlavním úkolem delegace bylo zkoumat možnosti prohloubení vzájemné spolupráce obou zemí. Jediným uzavřením dokumentem mezi oběma státy se v roce 1963 stala dohoda o vědecko-technické spolupráci podepsána ke konci roku.⁵²

Za vyvrcholení vztahů mezi Alžírskem a Československem lze považovat rok 1964, kdy do Československa na státní návštěvu zavítal první alžírský prezident Ahmed Ben-Bella. Cestoval po socialistických státech, konkrétně navštívil Bulharsko a Sovětský svaz a další jeho zastávkou byla Praha. Státní návštěva se konala ve 11. – 14. 5. 1964. Ahmeda Ben Bellu přijal Antonín Novotný a další vysoce postavení státní činitelé. V Praze navázal na úspěch cesty do Sovětského svazu. „*Konkrétními výsledky Ben Bellovy návštěvy bylo podepsání Hospodářské dohody, Dohody o kulturní spolupráci a Dohody o vytvoření československo-alžírského výboru pro hospodářskou a vědecko-technickou spolupráci. Zároveň byl Alžírsku poskytnut úvěr ve výši 100 milionů Kčs.*“⁵³ V rámci pomoci a ukázání dobré vůle ze strany Československa byl během Ben Bellovi

⁵¹ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4

⁵² NA. Fond Antonín Novotný II. Alžírsko. Politické zprávy ZÚ.

⁵³ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4

návštěvy věnován ambulantní autobus určený k rentgenovému snímkování, jehož hodnota činila 370 tisíc Kčs.⁵⁴

Po Ben Bellově návštěvě se vzájemné vztahy obou zemí po letech předchozí stagnace začínají postupně oteplovat. Při příležitosti alžírského státního svátku byla do země vyslána delegace na vládní úrovni. Oslav v předchozích letech se českoslovenští zástupci také zúčastnili, avšak jednalo se o ne tak významné činitele.⁵⁵ Nyní se jako zástupci Československa oslav zúčastnili ministr vnitra Lubomír Štrougal a vedoucí zahraničního oddělení KSČ Bohuslav Laštovička.⁵⁶

Na úspěšný vývoj vzájemných vztahů také navázalo otevření alžírského velvyslanectví v Praze 16. 9. 1964. Prvním akreditovaným velvyslancem se stal Mohammed Kellou.⁵⁷

V půlce července roku 1965 se v Alžírsku odehrál vojenský převrat pod vedením plukovníka Bumediena, který svrhnul stávajícího prezidenta Ahmeda Ben Bellu, jenž byl poměrně příznivě nakloněn politice socialistických států, a nastolil vládu Revoluční rady. Převrat způsobil opětovné ochlazení vztahů s východním blokem. Revoluční rada sice ujišťovala československé diplomaty, že na vzájemných vztazích obou zemí se nic nemění a že Alžírsko o pokračování vzájemné spolupráce stojí. Na rozdíl od alžírských prohlášení se nový režim začal více orientovat na západní země, což dokládá zvýšení podíl obchodních a diplomatických styků s Francií, Německou spolkovou republikou a se Spojenými státy americkými.⁵⁸

⁵⁴ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4

⁵⁵ STUDENOVSKÝ, Tomáš. *Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století*. Praha. 2010 (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2010)

⁵⁶ AMZV. TO-T. Alžírsko. 1960-1964. k. 2

⁵⁷ ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-76-0

⁵⁸ ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-76-0

Pádem Ahmeda Ben Belly se vzájemné vztahy dostaly do nového období stagnace, ne-li dokonce ochlazování.⁵⁹ Již nikdy se nedostaly na takovou úroveň, jakou měli právě v roce 1964.

⁵⁹ AMZV. TO-T. Alžírsko. 1965-1969. k. 3

7. Primární Plán pomoci ČSSR vůči ADLR

V této kapitole představím základní body vytvořené v roce 1962 československou vládou, které byly označeny jako klíčové a československá diplomacie se jimi měla řídit, při navazování kontaktů a nabízení podpory vůči ADLR. V následujících kapitolách se budu věnovat konkrétnějšímu a bližšímu prozkoumání jednotlivých způsobů pomoci ČSSR vůči ADLR.

„Zaměřit se na přijímání stážistů ke školení v ČSSR. Je potřeba školit nové alžírské kádry v různých oblastech – hospodářství, zemědělství, průmysl. Dávat přednost Alžírčanům, kteří se účastnili osvobozenického boje a představují pokrokový prvek společnosti, kurzy mají mít v Československu také odpovídající politickou úroveň.“⁶⁰

„Podporovat úsilí k dovršení politické i hospodářské nezávislosti Alžírka + likvidace kolonialismu ve všech jeho oblastech.“⁶¹

„Podporovat Alžírsko ve směru nekapitalistického vývoje + paralyzace antikomunistických tendencí.“⁶²

„Rozvíjet styky s alžírskou lidovou armádou.“⁶³

„Navazovat všestranné styky po linii společenských a masových organizací a předávat zkušenosti z prvních let budování socialismu.“⁶⁴

„Podporovat zrušení francouzských vojenských základen.“⁶⁵

⁶⁰ NA. Fond Antonín Novotný II.

⁶¹ NA. Fond Antonín Novotný II.

⁶² NA. Fond Antonín Novotný II.

⁶³ NA. Fond Antonín Novotný II.

⁶⁴ NA. Fond Antonín Novotný II.

⁶⁵ NA. Fond Antonín Novotný II.

„Zvláštní pozornost věnovat francouzskému kolonialismu který využívá obtížné hospodářské situace v zemi a sledovat vlivy z USA a a NSR.“⁶⁶

„Podpora politiky mírového soužití v zemi.“⁶⁷

„Zajištění přípravy pro návštěvu Ben Belly v Praze.“⁶⁸

„Při poskytování věcných darů dbát důsledně, aby byly posílány konkrétním institucím. Místa, kterým se pomůže nemůžou být náhodně vybraná, ale musí Československu přinést co možná nejvyšší politický ohlas. Akce využít pro aktivaci kontaktů mezi ČSČK a Alžírským červeným půlměsícem (AČP).“⁶⁹

Toto jsou klíčové body vytvořené československou vládou pro navázání vztahů s ADLR. Pro přehlednost jednotlivých způsobů pomoci jsem nabízenou a uskutečněnou podporu rozdělil do čtyř kategorií, podle toho, zda se vztahuje k hospodářství, kultuře, školství či zdravotnictví.

⁶⁶ NA. Fond Antonín Novotný II.

⁶⁷ NA. Fond Antonín Novotný II.

⁶⁸ NA. Fond Antonín Novotný II.

⁶⁹ NA. Fond Antonín Novotný II.

8. Plány hospodářské pomoci

Jako nejdůležitější úkol si při utváření hospodářských plánů s ADLR si ČSSR určila uzavření platební dohody. Dále pak bylo plánováno uzavřít dohodu o vědecko-technické spolupráci a leteckou dohodu.⁷⁰

ČSSR také předpokládala, že ADLR bude potřebovat pomoc v oblasti těžebního průmyslu, konkrétně pak s těžbou fosfátů, železné rudy a mědi, které se na alžírském hojně vyskytovaly. ČSSR plánovala ADLR poskytnout úvěry, které by pomohly obnovit těžební průmyslu a zároveň vyslat skupinu expertů, kteří měli pomoc při opětovném uvedení těžebních dolů do provozu. Úvěr měl být dle původních plánů splacen prostřednictvím vytěžených kovů. Neméně důležitý pak byl plán zřízení obchodně-zastupitelské sítě v zemi a zřízení obchodní pobočky v Alžíru, která by se zaměřovala na spotřební a strojírenské komodity.⁷¹

Po ukončení války Praha předpokládala potřebu expertů, kteří by zaujali uvolněná francouzská místa v Alžírsku a uvedli opět do pohybu opuštěné podniky a instituce. Československo si své experty představovalo ideálně v oboru industrializace, geologický průzkum a rozvoj těžby. Jako hlavní cíl průmyslové obnovy bylo Československem stanoveno obnovení sklárny v Oranu, a to z čistě propagačních důvodů. Jednalo se o největší sklárnu v Alžírsku a v rámci propagandy mohlo být zviditelněné československé sklářství, které bylo v té době na velmi vysoké úrovni.⁷²

Mimo jiné se také plánovalo vyslání tří bankovních expertů. „*Velmi rychle se má také reagovat na alžírský požadavek vyslání 3 československých bankovních odborníků, kteří se mají podílet na zřízení alžírské investiční banky.*“⁷³

⁷⁰ STUDENOVSKÝ, Tomáš. Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století. Praha. 2010 (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2010)

⁷¹ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964/1. k. 2

⁷² AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964/1. k. 2

⁷³ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964/1. k.1.

Podobných plánů pomoci a rozvoje Alžírska nejen v hospodářské oblasti bylo v Československu vypracováno poměrně velké množství. Plány odrážejí vysokou mírou československého očekávání od budoucí hospodářské spolupráce s Alžírskem.

9. Naplnění plánovaných cílů v hospodářské oblasti

Můžeme tedy tvrdit, že plánovaná pomoc a spolupráce v oblasti hospodářství rozhodně nebyla skoupá.

Z alžírské strany bylo ovšem uzavření hospodářské dohody oddalováno, a to především z důvodu absence vhodných vývozních artiklů a volně směnitelné měny. Dle původních československých návrhů mělo mezi oběma zeměmi dojít k uzavření clearingové dohody v rozsahu 5-8 milionů Kčs z každé strany. Kvůli alžírskému oddalování nebyly dohody uzavřeny v původně zamýšleném termínu a vztahy mezi oběma zeměmi mezi lety 1962-1963 stagnují.⁷⁴

I přes zmíněné oddalování uzavření hospodářské dohody měla alžírská strana zájem o prohloubení hospodářské spolupráce. Tuto spolupráci si Alžírsko představovalo především jako formu rozvojové pomoci, která bude Československem poskytnuta zdarma. To však neodpovídalo československým možnostem a plánům.⁷⁵

Přesto se na pomoc Alžírsku ve zmiňovaných letech neopomnělo. Pomoc byla organizována především prostřednictvím ČSČK. V Československu byla na pomoc Alžírsku zorganizována peněžní sbírka, při které se vybralo přes 30 milionů Kčs.⁷⁶

Do Alžírka byla vysílána řada československých expertů. Po většinou se jednalo o jednotlivé delegace. Koncem března 1962 byl uzavřen mezivládní protokol o výcviku alžírských leteckých techniků v ČSSR. Trval od dubna 1962 do prosince 1963. Alžírské straně byl poskytnut bezplatně, přičemž finanční náklady, které Československo uhradilo činily 4 miliony Kčs.⁷⁷

⁷⁴ ZÍDEK, Petr. Komunistické Československo a francouzská Afrika 1954-1968. Československá politika vůči francouzským územím v Africe v době jejich emancipačního úsilí a v prvních letech jejich samostatnosti. Praha. 2003. (Disertační práce, Univerzita Karlova, 2003)

⁷⁵ STUDENOVSKÝ, Tomáš. Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století. Praha. 2010 (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2010)

⁷⁶ ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4

⁷⁷ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964/2. k.2.

10. Plány pomoci v kulturní oblasti

Plánovaná československá pomoc se nevyhnula ani kulturní oblasti. „*K projednání kulturní spolupráce pozvat v červnu do Československa alžírskou kulturní delegaci. Připravit uzavření kulturní dohody, po jejím podepsání vyslat československou delegaci v čele s ministrem školství a kultury.*“⁷⁸ Mezi hlavní cíle, které si československá zahraniční politika ve zmíněné oblasti vytyčila patřila propagační činnost socialistického zřízení státu a předávání zkušeností získaných během prvních let budování socialismu v ČSSR. Jedním ze způsobů, jakým ČSSR chtěla své státní zřízení propagovat bylo pozvání alžírských dětí, zejména pak sirotků po alžírských bojovnicích z válečného konfliktu, který Alžírsko vedlo s Francií při bojích o nezávislost probíhajících mezi lety 1954–1962. Alžírské děti měly pobývat společně s těmi československými na mezinárodních pionýrských táborech, které byly pořádány ve spolupráci s Československým svazem mládeže. V tomto bodě spolupráce se za alžírskou stranu měla podílet tamní obdoba pionýrské organizace.⁷⁹

Dalšími body spolupráce v oblasti kultury vytyčené ČSSR bylo rozvíjení vzájemných styků mezi kulturními a společenskými institucemi obou zemí. Měla být přislíbena podpora československým divadlům, divadelním společnostem a hudebním institucím při navazování kontaktů s obdobnými instituty a organizacemi v ADLR. Mimo slíbenou pomoc při navazování kontaktů měla být prozkoumána možnost vyslání československých uměleckých souborů do ADLR za účelem možného vygenerování finančního zisku. ČSSR chtěla v hlavním městě ADLR – Alžíru vybudovat kulturní středisko, které by svou činností sloužilo zároveň i pro sousední státy ADLR – Maroko a Tunisko. Podporovat spolupráci mezi Československou televizí (ČST), rozhlasem (ČsRo) a alžírskou informační infrastrukturou. „*Prozkoumat možnosti uplatnění československých filmů v kinech i televizi v Alžírsku a možnosti koprodukce, technické spolupráce, vysílání československých expertů a přijímání alžírských stážistů v oblasti filmu. Po nekomerční linii využít rostoucí síť filmových klubů a společenských organizací k propagaci filmem.*“⁸⁰

⁷⁸ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964/1. k. 3.

⁷⁹ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964/1.k.3.

⁸⁰ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k. 4.

Pokud hovoříme o kulturní pomoci a spolupráci ADLR poskytnutou ČSSR nesmíme opomenout sportovní kategorii. „*Plně využít popularity sportu v Alžírsku a rozvíjet styky zejména v těch odvětvích, které mají masovou základnu a těší se přízni nejvyšších vládních činitelů. Fotbal, házená, cyklistika.*“⁸¹ K naplnění výše vytyčených cílů měla být ze strany ČSSR poskytnuta podpora ADLR k vytvoření takzvané Algeriády. Algeriáda měla být alžírskou obdobou tehdy velmi populárního hromadného veřejného tělocvičného vystoupení pořádaného v ČSSR pod názvem Spartakiáda.⁸²

Můžeme tedy tvrdit, že veškerá Československem plánovaná pomoc v oblasti kultury se především zaměřovala na propagaci socialistického státního zřízení a možného rozšíření sovětského vlivu do nově vznikajícího severoafrického státu. V archivních análech můžeme nalézt i zmínky o plánovaném rozšíření francouzské verze časopisu *Solidarité* a arabského měsíčníku *Československo*, vydávaného v egyptské Káhiře, taktéž do Alžírska.

⁸¹ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964. k.3.

⁸² AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.1.

11. Naplnění plánovaných cílů v kulturní oblasti

Z dostupných archivních materiálů můžeme tvrdit, že v oblasti kultury částečně došlo k naplnění původních představ o spolupráci a pomoci ČSSR vůči ADLR. V letech 1963-1965 proběhly na československém území celkem tři ročníky Mezinárodního pionýrského tábora, kterých se účastnili i alžírské děti ve věku 12-15 let.

„Do pionýrského tábora bylo v roce 1963 přijato 60 dětí, především pak sirotků po alžírských bojovnících, kteří zahynuli během alžírské války za nezávislost.“⁸³

V roce 1965 Československo přijalo do Mezinárodního pionýrského tábora v Seči u Chrudimi skupinu dvaceti dětí ve věku 12–15 let a dva táborové vedoucí z Alžíru. Co se materiálních podmínek týče jsou stejné jako v předchozích dvou letech. Československé ministerstvo školství a kultury uhradilo všechny náklady spojené s pobytem dětí v zemi. Každému dítěti bylo poskytnuto kapesné ve výši 40 Kčs, jednotlivým vedoucím pak ve výši 300 Kčs po dobu pobytu. Uhrazeny byly i náklady spojené s letem z Alžíru do Prahy a zpět, zároveň pak také doprava po republice. Ke konci pobytu děti absolvovaly čtyřdenní prohlídku Prahy.⁸⁴ Organizace akce se z československé strany ujal Svaz mládeže a z alžírské tamní pionýrská organizace tak jak ČSSR původně zamýšlela.

Dále můžeme pozorovat uskutečnění plánovaných sportovních aktivit, jako například hostování fotbalového klubu z pražských Vršovic – Bohemians. *„V rámci týdne družby mezi Prahou a Alžírem bylo do hlavního města ADLR vysláno fotbalové družstvo Bohemians, aby sehrálo přátelský zápas s fotbalovým týmem z Alžíru. Návštěva se uskutečnila ve dnech 5. - 11. 4. 1965. Na utkání byl přítomný i alžírský prezident Ahmed Ben Bella, dále pak ostatní vysocí alžírští činitelé. Výsledek zápasu byl 1:1. Vzhledem k oblíbenosti sportovní akce Alžířané projevíli zájem o další zápas s Bohemians. Československé mužstvo souhlasilo a odehrálo zápas ve středisku Boufarik s výběrem tamních fotbalových družstev. Po odehraných zápasech následovaly v alžírských denících rozsáhlé publikace o československém fotbale i o ČSSR jako takovém. Celkově tak zájezd*

⁸³ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964/2. k.2.

⁸⁴ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.1.

fotbalového mužstva přispěl zásadní měrou k popularizaci ČSSR v ADLR. Díky popularitě fotbalu v ADLR pak československá strana doporučila zvýšit množství konání takovýchto akcí a zintenzivnit sportovní styky mezi oběma zeměmi.“⁸⁵

Výměna družstev byla oboustranná, po konci hostování pražských Bohemians pozval ÚV ČSTV do ČSSR ve dnech 17. – 23. dubna 1965 alžírské juniorské mužstvo kopané, které sehrálo 19. 4. zápas v Nitře a 22. 4. v Praze. Při této příležitosti vyslala alžírská strana do Československa delegaci vedenou ministrem sportu a mládeže Sadekem Batelem.⁸⁶ *„Ministr Batel má kladný vztah k socialistickým zemím a podporuje vzájemný rozvoj spolupráce. Navíc nečiní překážky aktivitě KSA v alžírských mládežnických organizacích. Členem jeho delegace je zároveň Abdelhamid Bouchouk, který jako mladý studoval v Československu (1960-62) a velmi aktivně podporuje rozvoj sportovních styků s ČSSR, včetně přijímání československých expertů na tělovýchovu.“⁸⁷*

Dalším bodem, který můžeme považovat za splněný je navázání spolupráce a podpory ADLR v oblasti informační infrastruktury. Ve dnech 1. – 11. února 1965 navštívil generální ředitel ČTK Miroslav Sulka Alžírsko. Sulek byl v Alžíru přijat, společně s československým velvyslancem, generálním tajemníkem pro informace a předsedou tiskové komise ÚV FNO Selahem Louanchim. Louanchi ocenil dosavadní probíhající spolupráci mezi ČTK a alžírskou národní agenturou Algérie Presse Service (APS) a vyjádřil zájem na pokračování této spolupráce. Zároveň vyjádřil zájem o rozšíření spolupráce na úseku filmu a televize a československé pomoci při výchově kvalifikovaných alžírských novinářů. S návrhy československá strana souhlasila. Bohužel z dostupných materiálů dosud není znám průběh dosavadní spolupráce mezi oběma zmiňovanými agenturami. Dále bylo ujednáno, že během léta přijedou do Prahy dva redaktoři APS, a naopak do Alžíru dva českoslovenští redaktoři. Několik začínajících redaktorů a techniků se v Československu zúčastní půlročního kurzu v novinářské škole ČTK na Roztěži u Prahy. Ředitel Sulek byl následně pozván na slavnostní recepci, které se zúčastnili i zahraniční dopisovatelé a během které mohl vytvořit osobní kontakty s novým ředitelem APS Mohamedem Bouzidem. Na závěr návštěvy podnikl Miroslav

⁸⁵ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.1.

⁸⁶ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.2.

⁸⁷ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.2.

Sulek čtyřdenní návštěvu jižního Alžírska. Jeho návštěva pomohla rozšířit povědomí o Československu a jeho státním uspořádání u alžírské veřejnosti.⁸⁸

⁸⁸ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.2.

12. Podpora v oblasti vzdělávání

Pomoc Alžírsku se projevila i v jiné než hospodářské a kulturní oblasti. Poměrně úspěšná spolupráce byla navázána v oblasti školství. Do Československa byli ve velkém počtu přijímáni alžírští studenti, kteří zde studovali nejvíce na univerzitě 17. listopadu.

Jeden z plánů byl, že v roce 1964 se měla pozvat do Československa skupina sta alžírských chlapců a děvčat k vyškolení a vyučení v různých oborech. Zároveň se ČSSR chtěla zaměřit na přijímání stážistů ke školení. Plánem bylo školit nové alžírské kádry v různých oblastech, jakými byly hospodářství, zemědělství, průmysl. Upřednostňování měli být ti Alžířané, kteří s účastnili osvobozenického boje, protože představují pokrokový prvek společnosti a jsou více nekloněni socialistickému způsobu zřízení státu. Kurzy měli mít v Československu také odpovídající politickou úroveň.⁸⁹

„Z prostředků sbírky ČSČK poskytnout pomoc při výstavbě alžírského školství (kabinety pro odborné školy, vybavení dětských domovů, sportovní potřeby) Při poskytování těchto služeb mělo být zajištěno i jejich řádné propagační využití.“⁹⁰

Dále ČSSR měla ADLR nabídnout vyslání dvou expertů, kteří měli pomoci při organizaci odborného školství v zemi. Mimo odborné školství, ČSSR neopomněla ani vysokoškolské vzdělání alžírských studentů. Právě v případě vysokého školství se mělo usilovat o uzavření družby mezi Karlovou univerzitou a Univerzitou v Alžíru.⁹¹

Zároveň ČSSR chtěla navázat spolupráci mezi Československou akademií věd a příslušnými alžírskými vědeckými institucemi a zaměřovat ji tak, aby byla přínosem i pro československou vědu a zároveň plnila její propagační účel.⁹²

⁸⁹ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964./2 k.2.

⁹⁰ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964./2 k.2.

⁹¹ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964./2 k. 2.

⁹² AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964./2 k. 2.

Z výše popsaných plánů československé asistence v oboru školství máme z archivních materiálů doložené, že se v ČSSR školilo 26 alžírských družstevníků po dobu 6 měsíců. Školili se v oboru zemědělském a v oboru výrobního družstevnictví.⁹³

Do ČSSR byla zároveň pozvána tříčlenná delegace nově zřízené alžírské družstevní ústředny. Delegaci byla nabídnuta účast na semináři a na dalších půlročních praxích. Ke studiu oboru družstevnictví na Univerzitě 17. listopadu bylo nabídnuto 5 stipendií a na Vysoké škole zemědělské přijat jako stipendista jeden alžírský student.⁹⁴

⁹³ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.1.

⁹⁴ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.1.

13. Podpora v oblasti zdravotnictví

ČSSR pomáhala již během alžírské války nezávislost s léčením a rehabilitací zraněných alžírských bojovníků a sirotků. Je tedy více než logické, že ČSSR pokračovala v tomto způsobu pomoci i v letech 1962-1965. Mimo tuto formu pomoci se měla podpora poskytnutá ČSSR zaměřit i na budování a následném materiálním zabezpečení zdravotní infrastruktury v ADLR. Konkrétně se mělo jednat například o vybavení dětských domovů a zdravotnických zařízení. Pokud hovoříme o materiální pomoci je důležité zmínit, že ČSSR darovala ADLR ozařovací zařízení. Z pověření československé komise pro kontrolu energií československý podnik zahraničního obchodu OMNIPOL realizoval dodávku projektu, zařízení, montáží, poskytnutí některých služeb a následné uvedení do provozu ozařoven s lékařskými ozařovači Chisotron a Cesioterax. Jednalo se o ozařovny a lékařské izotopové ozařovače. Zařízení měla být nápomocná při léčení nádorů a rakoviny. Již dříve zmíněná zařízení byla přizpůsobena místním klimatickým podmínkám. Náklady na převoz zařízení z alžírských přístavů hradilo Alžírské ministerstvo sociálních záležitostí. Jednalo se o československý dar alžírskému lidu.⁹⁵

Zároveň ČSSR plánovala vyslání lékařů, kteří by pomohli doplnit skrovné stavy alžírských zdravotnických zařízení.

*K plánovanému vyslání zdravotnického personálu nedošlo, protože alžírská strana požadovala poskytnutí této formy pomoci zcela zdarma. Na ukázání dobré vůle pak prostřednictvím ČSČK bylo v plánu vyslat 4-5 člennou skupinu zdravotníků do Alžírsko zdarma, a zároveň vyžadovat proplacení nákladů spojených s ubytováním členů skupiny a poskytnutí finančních prostředků potřebných k životu v zemi.*⁹⁶

Poslední formou pomoci, která měla být ADLR ze strany ČSSR poskytnuta byla veterinární pomoc.

Ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství (MZLVH) prostřednictvím vedoucího svého zahraničního odboru doktora Rosy rozhodlo dne 15.

⁹⁵ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.2.

⁹⁶ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1960-1964/2. k.3.

července 1965 o vyslání veterinární pomoci do Alžírka. Do konce srpna roku 1965 vyrazí do Alžíru celkem 10 československých veterinárních expertů. Dodatečně za nimi dorazí i jejich manželky. Velvyslanec Verner navrhne alžírskému ministru zemědělství Machaasovi pozvání pro tři alžírské funkcionáře zabývající se problematikou. Bude vyhověno alžírským návrhům na zřízení diagnostického ústavu, včetně kontroly potravin a konzerv, vybudování veterinárního učiliště, výstavba zařízení pro výrobu očkovacích látek.⁹⁷

Vzhledem k vojenskému puči, který vypukl čtyři dny po uzavření výše zmiňované dohody o pomoci, konkrétně 19. července 1965, jsem se naplněním dohody dále nezabýval.

⁹⁷ AMZV. TO-O. Alžírsko. 1965-1968. k.1.

Závěr

Z dostupných materiálů je možné usuzovat, že československá očekávání na poli spolupráce a podpory byla značná. ČSSR pravděpodobně počítala s déle trvající spoluprací v různých oblastech, také očekávala, že forma pomoci, kterou poskytne bude dosahovat vyšších hodnot a že se do ČSSR vzájemným obchodem její investice postupně vrátí.

Během psaní této bakalářské práce jsem ve velké míře používal především archivní materiály. Konkrétně pak ty, které se nacházejí na Ministerstvu zahraničních věcí České republiky a vznikly prací teritoriálních odborů ministerstva ve zkoumaném období, tedy v letech 1962-1965. Důležitými prameny, k pochopení problematiky vztahů mezi ČSSR a ADLR ve zkoumaném období, se také ukázaly být archiválie uložené v Národním archivu v Praze. Jednalo se pak o diplomatické zprávy československého zastupitelského úřadu v Alžíru.

Dále jsem jako zdroj informací použil knihy *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*, kterou napsala dvojice autorů Petr Zídek a Karel Sieber a *Československo a francouzská Afrika 1948-68* napsanou Petrem Zídkem. Ze zahraničních monografií jsem využil publikaci *Czechoslovakia in Africa* napsanou americkým historikem Phillipem Muehlenbeckem. A také publikaci *Warsaw Pact Intervention in the Third World: Aid and Influence in the Cold War* napsanou Phillipem Muehlenbeckem a historičkou Natalií Telepnevou, působící ve Spojeném království. V průběhu psaní práce jsem narazil na disertační práci Petra Zídka s názvem *Komunistické Československo a francouzská Afrika 1954-1965*, která se taktéž stala vítaným zdrojem informací k napsání mé práce.

Z dostupných materiálů se mi podařilo zjistit, že Československo původně plánovalo mnohem vyšší formu pomoci, avšak kvůli násilnému svržení prvního alžírského prezidenta Ahmeda Ben Belly byla většina forem dosavadní spolupráce přerušena. Vyjma obchodních vztahů, které se obě země snažily zachovat. Bilaterální vztahy zemí však značně ochladly. ADLR sice ujišťovala ČSSR, že na dosavadním vývoji vztahů se nic nemění, ale zároveň prohlubovala spolupráci se západními zeměmi jako například Francií, Německou spolkovou republikou a Spojenými státy americkými.

Zároveň je důležité zmínit, že ve zkoumaném období probíhala takzvaná doba stagnace, a to konkrétně mezi lety 1962-1963. Vzájemné obchodní vztahy obou zemí byly v té době skrovné, což můžeme usuzovat například z toho, že v roce 1963 přijela do ČSSR pouze jediná delegace z ADLR. Nemusíme ovšem na obchodní vztahy mezi ČSSR a ADLR nahlížet jako na stagnační, ale můžeme nabídnout druhou možnou interpretaci problematiky, která na léta 1962-1963 nahlíží jako na pionýrská a formativní, pro budoucí, tehdy ještě dlouhodobě plánovanou, spolupráci dvou zemí.

Svého pomyslného vrcholu pak spolupráce dosáhla roku 1964 a v první polovině roku 1965, čemuž výrazně pomohla návštěva, tehdejšího prezidenta ADLR, Ahmeda Ben Belly v Praze, která se uskutečnila mezi 11. a 14. květnem roku 1964. Můžeme tedy poukázat na fakt, že vzájemné vztahy, ČSSR a ADLR a přímo úměrně s tím i vzájemná pomoc obou států, měli vzestupné tendence. Pokud hovoříme o pomoci ADLR vůči ČSSR máme na mysli podporu při získávání politického vlivu v zahraničí a propagaci socialistického zřízení státu. Dnes už se můžeme pouze domnívat, zda by se naplnily původně vytvořené plány Československou vládou v prvotních letech spolupráce, ale můžeme předpokládat, vzhledem k pomyslné stoupající křivce, postupné prohlubování vztahů mezi ČSSR a ADLR.

Dále jsem si kladl otázku, do jaké oblasti, československá rozvojová pomoc primárně směřovala. Díky provedenému výzkumu víme, že není možné potvrdit, zda byla nějaká oblast vládou ČSSR upřednostňovaná. ČSSR se snažila pomáhat ve všech oblastech, jakými jsou školství, zdravotnictví, technická pomoc, přičemž větší míru pomoci můžeme pozorovat v oblastech hospodářství a kultury.

Alžírská lidová demokratická republika československou pomoc očekávala, protože potřebovala pomoc s obnovou, válkou zničené, infrastruktury. Zároveň byla nabytá forma zahraniční pomoci prostředkem k mezinárodnímu uznání Alžírska.

ČSSR od poskytnuté pomoci očekávala, že rozšíří odbytiště i pro jiné výrobky, než jsou pouze zbraně, které byli hlavním vývozním artiklem již před rokem 1962, tedy rokem, který jsem si v úvodu psaní práce vytyčil jako milníkový. Přesto jako nejdůležitější se mi jevila československá snaha o připoutání Alžírska k socialistickým státům. Tuto snahu můžeme dle mého názoru nejlépe deklarovat na faktu, že se ČSSR

angažovala velkou měrou na rozšiřování kulturních akcí, které byly tolik typické pro ČSSR. Tato československá politika pak dle dostupných informací byla v přímé linii a shodě s tou sovětskou.

Seznam pramenů

Archivní materiály

Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky

Fondy:

PZ Alžír 1963-1965

Teritoriální odbor – Obecné (TO-O)

Alžírsko 1960-1964/1, 1960-1964/2, 1965-1968

Teritoriální odbor – Tajné (TO-T)

Alžírsko 1960-1964, 1965-1969

Národní Archiv (Praha)

Fondy:

Antonín Novotný II. část

Literatura

1. BERÁNEK, Zdeněk. *Alžírsko*. Praha: Libri, 2007. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-335-0.
2. GHETTAS, Lakhdar Mohammed. *Algeria and the Cold War: International Relations and the Struggle for Aoutonomy*. I. B. Tauris: New York, 2017. ISBN 178453515X Dostupné online z: <https://www.amazon.com/Algeria-Cold-War-International-Relations/dp/178453515X>
3. CHAU, Donovan. *Exploiting Africa: The Influence of Maoist China in Algeria, Ghana and Tanzania*. Naval Institute Press. 2014. Dostupné online z: https://books.google.cz/books?id=TN30AgAAQBAJ&pg=PP6&dq=china+recognition+of+algeria&lr=&hl=cs&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q=china%20recognition%20of%20algeria&f=false
4. MUEHLENBECK, Philip E. *Czechoslovakia in Africa, 1945-1968*. Basingstoke: New York, 2016. ISBN 978-1-137-56144-2.
5. MUEHLENBECK, Philip E. a Natalia TELEPNEVA. *Warsaw Pact Intervention in the Third World: Aid and Influence in the Cold War*. I. B. Tauris: New York, 2018. ISBN 1788310551
6. PECHAČ, Gustav. *Francouzská koloniální říše*. Exportní ústav československý. Praha. 1937. Dostupné online z https://archive.org/details/francouzaska_kolonialni_rise/page/n9/mode/1up
7. SCHMIDT, Elizabeth. *Foreign Intervention In Africa: From The Cold War To The War On Terror*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
8. STUDENOVSKÝ, Tomáš. *Československá pomoc rozvojovým zemím severní Afriky v 60. letech 20. století*. Praha. 2010 (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2010)
9. ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-76-0.
10. ZÍDEK, Petr. *Československo a francouzská Afrika 1948-1968*. Praha: Libri, 2006. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-305-4.